

Β΄ ΤΕΥΧΟΣ

2. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Στο προηγούμενο τεύχος τα παραδείγματα που παρατέθηκαν, αναφέρονταν σε ενδεικτικά τμήματα της ύλης του Α΄ τριμήνου και ο αριθμός των ερωτήσεων **ανάπτυξης, σύντομης απάντησης και κλειστού τύπου** ήταν σχετικά μικρός. Σ' αυτό το τεύχος τα παραδείγματα είναι περισσότερα και καλύπτουν την ύλη του Β΄ τριμήνου, **χωρίς αυτό να σημαίνει ότι την εξαντλούν**. Η παρουσίασή τους ακολουθεί τα περιεχόμενα του σχολικού εγχειριδίου «Η Πολιτισμική Προσφορά του Ελληνισμού, από την αρχαιότητα ως την Αναγέννηση» ΟΕΔΒ 1997 και αναφέρονται στο Κεφάλαιο Β΄ και σε μέρος του Κεφαλαίου Γ΄ (Ενότητες 1-6).

2.1. ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

2.1.1. Γραμματεία - Τέχνες - Επιστήμες

- **Ερωτήσεις ανάπτυξης**

1. Να αναφέρετε μέσα από ποια στοιχεία εντοπίζεται η πολιτισμική ταυτότητα ενός λαού.
2. Ποια είναι η συμβολή της Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας στην εξέλιξη του παγκόσμιου πολιτισμού;
3. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, η ποιητική δημιουργία του 5ου αιώνα π.Χ. (Αθήνα, κυρίως) θεωρείται σημαντική και ποια επίδραση άσκησε στην εξέλιξη του παγκόσμιου πολιτισμού;
4. Χρησιμοποιήστε τους όρους «παρατήρηση, εμπειρία, πείραμα, υπόθεση, απόδειξη», και σκιαγραφήστε τα βήματα που πραγματοποίησε ο άνθρωπος για την κατάκτηση της επιστήμης.
5. Να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους ο Ευκλείδης ονομάστηκε «Φειδίας της Γεωμετρίας».

- **Ερωτήσεις σύντομης απάντησης**

1. Να αποδώσετε περιληπτικά τη σημασία με την οποία χρησιμοποιούμε σήμερα τους παρακάτω όρους:
 - α) Έθνος
 - β) Εθνότητα
 - γ) Εθνικότητα
 - δ) Εθνική συνείδηση
 - ε) Εθνική μειονότητα

2. α) Να αναφέρετε ποια ήταν τα βασικά γνωρίσματα της εθνότητας κατά τον Ηρόδοτο.
β) Να συγκρίνετε τη σημασία που απέδιδε στον όρο «έθνος» ο Ηρόδοτος (5^{ος} αιώνας π.Χ), με τη σημερινή χρήση του όρου.

3. Να ονομάσετε τα είδη του πεζού λόγου που καλλιεργήθηκαν κατά την Ελληνική Αρχαιότητα και να αναφερθείτε σύντομα στο περιεχόμενο του καθενός.

4. α) Να βρείτε τις διαφορές μεταξύ του ηρωικού και του διδακτικού έπους.
β) Να αναφέρετε τους εκπροσώπους και τα έργα τους.

5. Τι εννοούμε με τον όρο Αρχαία Ελληνική Γραμματεία;

6. Να αναφερθείτε περιληπτικά στο περιεχόμενο της προσωκρατικής φιλοσοφίας και να ονομάσετε τρεις εκπροσώπους της.

7. Ο 5^{ος} και ο 4^{ος} αιώνας ονομάζονται «κλασικοί χρόνοι» της Ιστορίας της Αρχαίας Ελλάδας.
 - α) Να αναλύσετε τον όρο «κλασικός».
 - β) Να αιτιολογήσετε αυτή την προσωνυμία.
 - γ) Να δώσετε παραδείγματα, τα οποία να δείχνουν και άλλες χρήσεις του όρου «κλασικός».

8. α) Να ονομάσετε τους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς της αρχαίας ελληνικής τέχνης.
β) Να αναφέρετε τα κυριότερα χαρακτηριστικά του κάθε ρυθμού.

9. Τα αρχιτεκτονικά μνημεία της ελληνικής κλασικής αρχαιότητας θεωρούνται αριστουργήματα. Πολλοί νεότεροι λαοί τα μιμήθηκαν και επισκέπτες από τα πέρατα του κόσμου έρχονται να τα θαυμάσουν.

- α) Να αναφέρετε μερικά παραδείγματα αρχιτεκτονικών αριστουργημάτων της κλασικής περιόδου.
- β) Να δώσετε τρεις σημαντικούς λόγους που δικαιολογούν αυτό το θαυμασμό.
10. Ο Παρθενώνας χαρακτηρίζεται ως διαχρονικό, παγκόσμιο πρότυπο αρχιτεκτονικής. Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι τα στοιχεία που οδήγησαν σ' αυτό το χαρακτηρισμό;
11. α) Με τον όρο «Πλαστική» εννοούμε:
- β) Να ονομάσετε δύο γνωστά δείγματα της πλαστικής από την αρχαία εποχή και να αναφερθείτε πολύ σύντομα στους λόγους για τους οποίους θεωρούνται σπουδαία.
12. Να συγκρίνετε τον ορισμό της «Επιστήμης», όπως την εννοούμε σήμερα, με τον ορισμό του Πλάτωνα: «έστιν επιστήμη δόξα αληθής μετά λόγου» (επιστήμη είναι η υποκειμενική γνώμη που αποδεικνύεται αληθινή με επιχειρήματα).
13. α) Πώς ορίζει την «Υπόθεση» η σύγχρονη επιστημολογία;
- β) Να αξιολογήσετε την υπόθεση του Αρίσταρχου του Σάμιου σε σχέση με τα σημερινά επιστημονικά δεδομένα: «Υπέθετο τον ήλιον μένειν ακίνητον την δε γην φέρεσθαι περί τον ήλιον κατά λοξού κύκλου περιφέρειαν» («διατύπωσε την υπόθεση ότι ο ήλιος έμενε ακίνητος και ότι η γη περιφερόταν γύρω από τον ήλιο, σε λοξή κυκλική τροχιά»).

- **Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης**

1. **Αγγειοπλαστική τέχνη**

Να παρατηρήσετε τις εικόνες και:

- α) Να ονομάσετε κάθε αγγείο ανάλογα με το είδος του.
- β) Να αναφέρετε τη χρήση του καθενός απ' αυτά.

A.

B.

Γ.

Δ.

2. α) Αφού παρατηρήσετε το χάρτη του «Εκαταίου» να βρείτε τις περιοχές της γης που λείπουν.
- β) Να ονομάσετε τις περιοχές, των οποίων η χαρτογράφηση μοιάζει σημαντικά με τη σημερινή εικόνα που έχουμε για τη γη.
- γ) Να παρατηρήσετε το χάρτη και να κάνετε την περιγραφή της γης κατά τον Εκαταίο.
- δ) Να συγκρίνετε το χάρτη του «Εκαταίου» με το χάρτη του Κλαύδιου Πτολεμαίου, να εντοπίσετε τις διαφορές που παρατηρείτε στη χαρτογράφηση και να τις σχολιάσετε.

Η Γη κατά τον Εκαταίο

Ο χάρτης της Ελλάδος κατά τον Κλαύδιο Πτολεμαίο

3. Να μελετήσετε προσεκτικά το απόσπασμα από το Α΄ βιβλίου της Συγγραφής του Θουκυδίδη (*Η Πολιτισμική Προσφορά του Ελληνισμού*, σ. 121):

«... πριν από τα Τρωικά δε φαίνεται να έπραξε η Ελλάδα κάτι με κοινή προσπάθεια· μου φαίνεται μάλιστα ότι ούτε το όνομα αυτό είχε όλη η Ελλάδα. Αντίθετα, πριν από το Δευκαλίωνα και το γιο του Έλληνα δεν υπήρχε καν τέτοια ονομασία, αλλά ζούσαν οι πιο πολλοί κατά φύλα (έθνη) χωριστά, όπως λ.χ. οι Πελασγοί. Όταν όμως ο Έλλην και τα παιδιά του επικράτησαν στη Φθιώτιδα και απλωνόταν ευεργετικά η παρουσία τους και σε άλλες πόλεις, τότε άρχισαν να ονομάζονται μερικοί Έλληνες αλλά χωριστά· και χρειάστηκε χρόνος πολύς για να επικρατήσει αυτή η επωνυμία, να γενικευτεί. Τρανή απόδειξη ο Όμηρος (τα ομηρικά έπη). Γιατί, ενώ έζησε αιώνες αργότερα, δε χρησιμοποιεί το όνομα αυτό πουθενά για όλους, παρά μόνο για κείνους που οδήγησε στον πόλεμο ο Αχιλλέας (από τη Φθία), που ήταν και **οι πρώτοι με το όνομα Έλληνες**. Στα έπη τους ονομάζει Δαναούς, Αργείους, Αχαιούς...»

Να παρουσιάσετε τη γνώμη του συγγραφέα ως προς:

- α) Την προέλευση του όρου «Έλλην».
- β) Την περίοδο κατά την οποία πρωτοχρησιμοποιήθηκε και με ποια χρήση.

• **Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου**

α) *Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής*

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

1. Πότε πρωτοεμφανίζεται σε γραπτές πηγές, το όνομα Έλλην, ελληνικός, Ελλάδα, με νόημα εθνικό και πολιτισμικό;
 - α) τον 8ο αιώνα π.Χ.
 - β) την αρχαϊκή εποχή
 - γ) τον 4^ο αιώνα π.Χ.
 - δ) στα τέλη του 6^{ου} προς τις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ.
2. Γραπτές πηγές βρίσκουμε:
 - α) σε παπύρους
 - β) σε πήλινες πινακίδες
 - γ) σε αρχιτεκτονικά μνημεία
 - δ) σε αγάλματα
 - ε) σε όλα τα παραπάνω.
3. Ο Πυθαγόρας διατύπωσε τον 6^ο π. Χ αιώνα:
 - α) τη γεωκεντρική θεωρία

- β) την ιδέα της σφαιρικότητας της γης
- γ) την ατομική θεωρία
- δ) την ιδέα ότι η γη είναι επίπεδη

4. Τα ωκέλυφα αγγεία είναι ονομαστά για:

- α) το μελανόμορφο ρυθμό τους
- β) τη λεπτότητα των τοιχωμάτων τους
- γ) τη γεωμετρική διακόσμησή τους
- δ) το ωοειδές σχήμα τους

5. Τα καμαραϊκά αγγεία φημίζονται:

- α) για το περίεργο σχήμα τους και πήραν το όνομά τους από την περιοχή στην οποία βρέθηκαν
- β) για τη διακόσμησή τους και πήραν το όνομά τους από τα σπήλαια της Κρήτης στα οποία βρέθηκαν
- γ) γιατί είναι σπάνια και βρέθηκαν μόνο σε μια περιοχή της Κρήτης
- δ) είναι κλασικά δείγματα αγγείων της αρχαϊκής περιόδου

β) *Ερωτήσεις διάταξης*

1. Να τοποθετήσετε στις παρακάτω στήλες σύμφωνα με το περιεχόμενο της διδασκαλίας τους, τα ονόματα των εξής φιλοσόφων και σοφιστών:

Αναξαγόρας, Αναξίμανδρος, Αναξίμενης, Αριστοτέλης, Γοργίας, Δημόκριτος, Ηράκλειτος, Θαλής, Πλάτων, Πρόδικος, Πρωταγόρας, Σωκράτης

A. Κοσμολογικός Προσανατολισμός	B. Ανθρωπολογικός Προσανατολισμός
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	

2. Να τοποθετήσετε στις παρακάτω στήλες τις εξής λέξεις:

αγγείο, αγγειογράφος, αμφορέας, ανάκτορο, Δισκοβόλος, Δορυφόρος, ερυθρόμορφος, Ηραϊόν, Ηνίοχος, Θερσίλειο, Κούρος, λήκυθος, Μαυσωλείο,

*μέγαρο, μελανόμορφος, Μύρων, ναός, Ολυμπιεών, Παρθενώνας,
Πολύκλειτος, Πραξιτέλης, Προπύλαια, Πρυτανείο, Σκόπας, Φειδίας*

Αρχιτεκτονική	Γλυπτική	Κεραμική

γ) Ερωτήσεις συμπλήρωσης κενού

1. Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις:
 - α) Το Συμπόσιον ήταν έργο του
 - β) Οι έννοιες, η κρίση, ο συλλογισμός είναι όροι που ανήκουν στην επιστήμη της
 - γ) Προσωκρατική περίοδο στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία ονομάζουμε την περίοδο.....
 - δ) Ο Σωκράτης, ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης είναι φιλόσοφοι της περιόδου.
 - ε) Κοσμολογικός προσανατολισμός στη φιλοσοφία ήταν
.....
ενώ Ανθρωπολογικός προσανατολισμός ήταν
 - στ) Οι Σκεπτικοί, ο Επίκουρος της Σάμου και ο Ζήνων από το Κίτιο της Κύπρου ήταν φιλόσοφοι της περιόδου.

2. Να συμπληρώσετε τα κενά του αποσπάσματος που ακολουθεί, βάζοντας στην κατάλληλη θέση τις παρακάτω λέξεις:

*δικανικός, Δημοσθένης, επιδεικτικός, Λυσίας, Ισοκράτης,
εκκλησία του Δήμου, προάσπιση, Ισαίος, συμβουλευτικός.*

Οι ρητορικοί λόγοι διακρίνονται σε τρία είδη:

- α) τοντον οποίο εκφώνουσαν πολιτικοί άνδρες στη βουλή ή στην Κύριος εκπρόσωπος ήταν ο
- β) τοντον οποίο εκφώνουσαν στα δικαστήρια και αποσκοπούσε στην.....του δικαίου. Κύριοι εκπρόσωποι ήταν οκαι ο
- γ) τον τον οποίο εκφώνουσαν σε δημόσιες συγκεντρώσεις. Κύριος εκπρόσωπος ήταν ο

3. Να συμπληρώσετε τα κενά του κειμένου που ακολουθεί:

Στις τοιχογραφίες των μινωικών ανακτόρων, ως τεχνοτροπία επικρατούσε ο Αξίζει επίσης να σημειωθεί ο χρωματικός διαχωρισμός ανάμεσα στα δύο φύλα επειδή τα ανδρικά σώματα χρωματίζονταν και τα γυναικείαΥπήρχε ακόμα, ανάμεσα στους Μινωίτες και στους Μυκηναίους καλλιτέχνες, διαφοροποίηση στη θεματογραφία, αφού οι Μυκηναίοι αρέσκονταν περισσότερο σε σκηνές ενώ οι Μινωίτες σε σκηνές Στην κλασική εποχή, ο Διονύσιος ο Κολοφώνιος ζωγράφιζε τους ανθρώπους ακολουθώντας τεχνοτροπία ενώ αντίθετα ο Πολύγνωτος ο Θάσιος ζωγράφιζε τους ανθρώπους ιδανικούς.

δ) Ερωτήσεις αντιστοίχισης ή σύζευξης

1. Ενώστε με μία γραμμή τα κύρια ονόματα της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β (σε κάθε όνομα αντιστοιχεί ένα μόνο στοιχείο της στήλης Β).

A	B
Ηράκλειτος	Λογική
Αριστοτέλης	νους
Σαπφώ	πυρ αείζων
Αριστοφάνης	Ελληνικά
Τυρταίος	μελική ποίηση
Δημόκριτος	ελεγείες
Επίκουρος από τη Σάμο	ρήτορας
Δημοσθένης	ατομική θεωρία
Θουκυδίδης	επιγράμματα
Ξενοφών ο Αθηναίος	Λυσιστράτη
Πολύβιος	ιστορικό ήθος
	Ξυγγραφή
	φιλόσοφος ελληνιστικής
	περιόδου

2. Να αντιστοιχίσετε τα ονόματα των καλλιτεχνών της Α στήλης με τα έργα της Β στήλης. Σε κάθε καλλιτέχνη μπορεί να αντιστοιχούν περισσότερα από ένα έργα.

A	B
Απολλόδωρος ο Αθηναίος	Ο Ηρακλής και τα φίδια
Μινωίτης καλλιτέχνης	Ποικίλη Στοά
Πολύγνωτος ο Θάσιος	Αναδυομένη Αφροδίτη
Ζεύξις	Ανάκειο
Απελλής	Κροκοσυλλέκτης
Μίκων ο Αθηναίος	Διακόσμηση ανακτόρου Αρχελάου
	Ταυροκαθάψια
	Ξύλινοι πίνακες
	Πορτραίτα Αλεξάνδρου

3. Να ενώσετε με μια γραμμή τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Σε κάθε στοιχείο της στήλης Α αντιστοιχούν περισσότερα από ένα στοιχεία της στήλης Β.

Α	Β
Αρίσταρχος ο Σάμιος	Τριγωνομετρία
Ιπποκράτης ο Κώος	Ιατρός
Κλαύδιος Γαληνός	Μαθηματικός
Θεόδωρος	Σφαιρική της γης
Ερατοσθένης	Ηλιοκεντρική θεωρία
Ίππαρχος ο Νικαεύς	Γεωγραφικές συντεταγμένες
Πυθαγόρας ο Σάμιος	Ηθικός κώδικας ιατρικής δεοντολογίας
Κλαύδιος Πτολεμαίος	Γεωγραφικά
Ευκλείδης	Δήλιο πρόβλημα «Στοιχεία» Υπολογισμός περιφέρειας γης σε 252.000 στάδια «Περί Φυσικών Δυνάμεων»

ε) Ερωτήσεις διαζευκτικής απάντησης ή του τύπου «σωστό-λάθος»

1. Βάλτε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση (Σ για το σωστό, Λ για το λάθος):
- Οι Μινωίτες γνώριζαν το δεκαδικό σύστημα και κρατούσαν λογιστικά βιβλία. Σ Λ
 - Ο Αρίσταρχος ο Σάμιος «υπέθετο τον ήλιον μένειν ακίνητον την δε γην φέρεσθαι περί τον ήλιον κατά λοξού κύκλου περιφέρειαν». Σ Λ
 - Ο Ασκληπιάδης από την Προύσα (130 - 40 π.Χ.) χρησιμοποίησε τις γεωμετρικές μεθόδους στην Αστρονομία Σ Λ
 - Ο Αναξίμανδρος ο Μιλήσιος θεωρούσε ως «αρχή των όντων» (πηγή των πραγμάτων) το νερό. Σ Λ
 - Ο Νέαρχος με εντολή του Μ. Αλεξάνδρου επιχείρησε τον περίπλου της Αφρικής. Σ Λ

- Το έργο του Κλαύδιου Πτολεμαίου «Γεωγραφίας Υφήγησις» (2^{ος} αι. π.Χ.) μεταφράστηκε στα λατινικά το 15^ο μ.Χ. αι. από τον Εμμανουήλ Χρυσολωρά. Σ Λ
 - Ο Κλαύδιος Γαληνός υπήρξε φημισμένος ζωγράφος από την Πέργαμο κατά τους ελληνιστικούς χρόνους. Σ Λ
 - Ο Ερατοσθένης ο Κυρηναίος (275 - 194 π.Χ.) έγραψε στο Ζ βιβλίο των «Γεωγραφικών» του ότι «έστιν ουν Ελλάς και η Μακεδονία». Σ Λ
 - Ο Λεύκιππος από τα Άβδηρα τον 5^ο αι. υπολόγισε με αρκετή προσέγγιση την περιφέρεια της γης. Σ Λ
 - Ο Εκαταίος ο Μιλήσιος λογογράφος θεωρείται ότι πρώτος σχεδίασε χάρτη της γης. Σ Λ
2. Βάλτε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση (Σ για το σωστό, Λ για το λάθος):
- Ο ποιητής Ησίοδος στο έργο του «Έργα και Ημέραι» εκθειάζει την Αρετή και κατακρίνει την Κακία (τεμπελιά - κακομοιριά). Σ Λ
 - Ο Συρακόσιος Κόρακας είναι γνωστός για το έργο του «Ιστορική Βιβλιοθήκη». Σ Λ
 - Ο Μένανδρος θεωρείται κύριος εκπρόσωπος της χορικής ποίησης. Σ Λ
 - Ο Πολύβιος υπήρξε έξοχος λογογράφος ασχολούμενος ιδιαίτερα με γενεαλογικούς καταλόγους. Σ Λ
- **Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ανοιχτής απάντησης**
1. Σε ποια από τις παρακάτω διαλέκτους της κλασικής περιόδου αναφερόμαστε όταν χρησιμοποιούμε τον όρο «αρχαία ελληνική γλώσσα»; (Βάλτε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση)
- α) δωρική
 β) αττική
 γ) ιωνική
 δ) αιολική

Εξηγήστε τους λόγους για τους οποίους προέκυψε αυτή η «ταύτιση»:

.....
.....

2. Ο ναός του Ηφαίστου σήμερα ονομάζεται:

(Βάλτε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση)

α) Ηφαιστείο

β) Θησείο

γ) Ανάκειο

δ) Ερεχθείο

Εξηγήστε τους λόγους για τους οποίους πήρε την ονομασία που επιλέξατε ως σωστή:

.....

3. Οι κλέφτες των σπιτιών στην αρχαία Αθήνα ονομάζονταν:

(Βάλτε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση)

α) τυμβωρύχοι

β) τοιχωρύχοι

γ) διαρρήκτες

δ) τειχωρύχοι

Να εξηγήσετε τη σχέση της λέξης που επιλέξατε με τα οικιστικά προβλήματα της Αθήνας του 5^{ου} αιώνα:

.....
.....

4. «Κανών» ονομάστηκε:

(Βάλτε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση)

α) Ο Ερμής του Πραξιτέλη

β) Ο Δορυφόρος του Πολυκλείτου

γ) Ο Δισκοβόλος του Μύρωνα

δ) Ο Δίας του Φειδία στην Ολυμπία

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση και να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους το έργο αυτό ονομάστηκε «Κανών»:

.....
.....